

UDK:339.9(061.1)(497.11)
Bibliid 1451-3188, 10 (2011)
Год X, бр. 37–38, стр. 233–240
Изворни научни рад

Мр Милош ЈОНЧИЋ¹

УГОВОР ИЗМЕЂУ ЕУ И СРБИЈЕ О УТВРЂИВАЊУ ОКВИРА ЗА УЧЕШЋЕ У ОПЕРАЦИЈАМА ЗА УПРАВЉАЊЕ КРИЗАМА

ABSTRACT

Framework Agreement for the participation of Serbia in EU crisis management operations is an agreement that provides the ability to open a new chapter for the participation of Serbia in international peace-making missions. As the European Union that was “a military ant” has grown into an important security factor in the international community and international relations it is clear that some co-operation between Serbia and the EU in this field should be established. This agreement is the basis for such cooperation and this paper will show the contents and significance of the agreement.

Key words: Framework Agreement for the participation of Serbia in EU crisis management operations, crisis management (control) crisis, Common Security and Defence Policy (CSDP).

1) СВРХА

Државе чланице Европске заједнице (ЕЗ) су у току Хладног рата своју одбрану заснивале пре свега на организационој структури и војних снага НАТО савеза, при чему су водећу улогу у томе имале САД. Након Хладног

¹ Институт за међународну политику и привреду, Београд. Рад представља део научног пројекта „Србија у савременим међународним односима: Стратешки правци развоја и учвршћивања положаја Србије у међународним интегративним процесима –

рата развијање сопствених одбрамбених капацитета Европске заједнице био је првенствени циљ. Европска заједница се тада суочавала са два велика изазова: са сопственом реорганизацијом и са одговором на нове стратешке изазове, тако да је формирање одбрамбених снага ЕУ одложено за касније. У складу са циљевима наведеним у Петерсбершкој декларацији из 1992 године, јавила се идеја о управљању кризама, што је и уведено као један од главних задатака Европске безбедоносне и одбрамбене политике (ЕБОП).² Потписивање документа из Сан Мелоа 1998. године између Председника Француске Жака Ширака и Премијера Велике Британије Тонија Блера којом је предвиђено да „ЕУ мора имати капацитет за предузимање аутономне акције подржане уверљивом војном силом, средствима која омогућавају да се она употреби и спремношћу да их спроведе као одговор на међународне кризе“.³ Европски савет је исте године, негде у децембру, усвојио такозване „Хелсиншке водеће циљеве до 2003. године“ у којима је нарочита пажња дата способностима за брзо реаговање.⁴ На самиту одржаном у Санта Марија да Феири 2000. године постигнут је договор о јачању цивилне компоненте управљања кризама и о стварању каталога војних снага, односно о стварању листе средстава које ће државе чланице обезбедити како би учествовале у операционализацији Хелсиншког водећег циља. Коначно, реформским Уговором из Нице, донетим 2000. године, омогућено је институционално стварање ЕБОП, које је изискивало редефинисање односа ЕУ–НАТО. У децембру 2002. године постигнут је договор две организације, на основу кога се ЕУ приликом управљања кризама на располагање стављају материјални и

спољнополитички, међународни економски, правни и безбедносни аспекти”, финансираног од стране Министарства науке и технолошког развоја Владе Републике Србије (евиденциони број: 179029), а реализује се у Институту за међународну политику и привреду у периоду од 2011. до 2014. године.

² Петерсбершки задаци из 1992. године обухватају, 1) хуманитарне задатке и задатке спашавања, 2) одржавање мира, 3) задатке борбених јединица у управљању кризама, укључујући успостављање мира. Више о томе у ЕБОП у документу “A secure Europe in a better world; European Security Strategy“, Доступно на: <http://www.isac-fund.org/download/Evropska%20strategija%20bezbednosti.pdf> посећено 18.10.2011

³ Tekst deklaracije iz Sen Maloa, Интернет: <http://www.atlanticcommunity.org/Saint-Malo/Declaration/Text.html> 18.10.2011.

⁴ Хелсиншким водећим циљевима из 2003. предвиђено је да ЕУ до 2003. године постане способна да у року од 60 дана након избијања кризе која би била на удаљености до четири хиљада километара од Брисела пошаље до шездесет хиљада војника и да их тамо држи најмање годину дана.

људски ресурси НАТО (Берлин плус аранжман).⁵ Уговор из Лисабона увео је значајне новине у ЕБОП. Од назива који је сада преименован у Заједничка безбедоносна и одбрамбена политика (ЗБОП) па све до увођења клаузуле о међусобној одбрани.⁶ У јануару 2007. године концепт Борбених група, успостављених још 2004 године у документу Водећи циљеви 2010, је постао оперативан.⁷ Овим документом предвиђено је формирање јединица које би бројале 1.500 војника и које би могле да се у року 5–10 дана распореде било где у свету. Новина је и то што би, поред мисија предвиђених Петресбершким задацима, ове трупе учествовале и у новим врстама мисија, које су предвиђене Европском безбедносном стратегијом. Те нове врсте мисија су извођење операција разоружања, пружање подршке трећим земљама у борби против тероризма и реформисања сектора безбедности.⁸ Како би обезбедила довољно снага за формирање мисија ЕУ је приступила закључивању уговора са државама које нису чланице Уније у циљу укључивања снага тих држава у мисије, цивилне и војне, под окриљем Европске уније.⁹ Тако је у јуну 2011. године потписан Оквирни споразум о учествовању српских безбедоносних снага у хуманитарним мисијама које организује ЕУ (у даљем тексту Оквирни споразум). Пун назив овог Оквирног споразума о укључивању Србије у цивилне и војне мисије је Уговор између Европске уније и Републике Србије о утврђивању оквира за учешће Републике Србије у операцијама управљања кризама под вођством ЕУ.

⁵ *Од спољне политике ка заједничкој одбрани*, Центар за цивилно војне односе, доступно на Интернету: <http://ccvo.bos.rs/pdf/2.%20Od%20spoљne%20politike%20ka%20zajedni%20C3%84%C2%8Dkoj%20odbrani.pdf>.

⁶ Њом се чланице ЕУ обавезују да пруже помоћ једна другој у случају да нека од њих буде објекат оружаног или терористичког напада, односно природне или индустријске катастрофе. Више о овоме: Владан Јончић, „Србија и нови правци развоја система безбедности у Европи“, Зборник, *Хармонизација законодавства Републике Србије са правом Европске уније*, Институт за међународну политику и привреду и Hans Zeidel Fondacion, Београд, 2010, стр. 473-501.

⁷ Владан Јончић, 2010, *ibid.*, стр. 480; Филип Ејдус, Марко Савковић, Натаљша Драгојловић, „Ка борбеној групи Западни Балкан, Визија одбрамбене интеграције Србије у ЕУ 2010–2020“, Centar za civilno-vojne odnose, Beograd, 2010.

⁸ Владан Јончић, *ibid.*, стр.

⁹ Поред Србије, земље укључене у овај процес су Албанија, Ангола, Аргентина, Аустралија, БиХ, Бразил, Чиле, Кина, Хрватска, Доминиканска република, Египат, Бивша Југословенска Република Македонија, Индија, Јапан, Црна Гора, Мароко, Нови Зеланд, Јужна Африка и САД.

II) МЕРЕ ЕУ

- „Уговор између Европске уније и Републике Србије о утврђивању оквира за учешће Републике Србије у операцијама управљања кризама под вођством ЕУ”, од 8. јуна 2011.¹⁰
- Одлука Савета 2001/264/ЕЦ од 19 марта 2001, “Council Decision 2001/264/EC”, *Official Journal of the European Union*, L 101, 11.4.2001.
- Одлука Савета 2008/975/ЦФСП од 23. децембра 2008. “Council Decision 2008/975/CFSP of 18 December 2008”, *Official Journal of the European Union* L 345, 23.12.2008.
- “Petersberg Declaration, Western European Union Council Of Ministers”, Bonn, 19 June 1992.
- “Headline Goal 2010 approved by General Affairs and External Relations Council on 17 May 2004 endorsed by the European Council of 17 and 18 June 2004”.

III) САДРЖАЈ

Уговор је подељен у четири секције (одељка), у оквиру којих се налази укупно шеснаест чланова, који обухватају по неколико ставова. У првој секцији дате су опште одредбе и дефинисани неки појмови који се користе у овом уговору. У првом одељку су и одлуке у вези са начином и обимом учешћа Србије у операцијама ЕУ. Те одлуке донеће ЕУ у договору са представницима Републике Србије. У том делу наведена је и обавеза ЕУ да, што раније већ у припремној фази мисије, предочи Србији финансијске аспекте предстојеће мисије, тј колико би сама мисија коштала и какве су обавезе Србије у вези са тим финансијским делом мисије. Аутономија доношења одлука остаје у рукама ЕУ, без обзира на обим и значај учешћа Србије у мисији. У члану 3. налазе се одредбе које се односе на статус „људства“ и „снага“.¹¹ Тај статус биће регулисан посебним споразумом између Европске уније и државе или држава на чијој се територији мисија одвија. Наводи се, такође, да уколико је одређен број припадника мисије изван територије државе у којој је мисија, њихов статус се дефинише

¹⁰ “Agreement between the European Union and the Republic of Serbia establishing a framework for the participation of the Republic of Serbia in European Union crisis management operations”, *OJ L* 163/2, 23.6.2011.

¹¹ Термин „људство“ се користи за припаднике цивилне мисије, док се термин „снаге“ користи за војне мисије.

посебним споразумом између Главног штаба мисије тј. командних елемената и Републике Србије. Србија овим споразумом задржава пуну јурисдикцију над својим људством, али је и обавезна да одговори на све примедбе које су изречене према њеним припадницима и да спроведе одговарајућу акцију, законску и дисциплинску против свог персонала, а у складу са својим правним системом. Овде је наведено и то да се Србија, али и чланице ЕУ одричу права потраживања, како међусобно, тако и против било које друге државе која учествује у операцији под вођством ЕУ. Чланом 4. Уређује се обавеза предузимања одговарајућих мера како би се обезбедила поверљивост података и информација, у складу са Одлуком Савета 2001/264/ЕЦ од 19. марта 2001 године. Посебним споразумом између ЕУ и Републике Србије су остављена да буду регулисана сва питања у вези са поверљивошћу информација. И тај споразум је потписан и носи назив Уговор између ЕУ и Републике Србије о безбедносним процедурама за размену и заштиту поверљивих информација.

Друга секција (одељак) односи се на учешће Србије у цивилним мисијама за контролу криза. У оквиру овог одељка се у члану 5. наводи да ће Србија своје људство да подреди „Одлукама Савета“, затим „Оперативном плану“ и на крају „Мерама примене“. У случају да дође до промене било које чињенице или околности везане за учешће Србије у мисији, њени представници су дужни да о томе благовремено обавесте Шефа мисије и Високог представника Уније за спољну политику и безбедност. Здравствена контрола и вакцинација, као и формирање документација о здравственом билтену људства је у надлежности Републике Србије. Ланац командовања дефинисан је чланом 6. Људство је обавезно да све активности подреди интересима мисије. Оно само остаје под пуном командом националних власти, али се оперативна команда преноси на виши ниво, тј. на ЕУ. На нивоу ЕУ пуну одговорност и команду преузима „Шеф мисије“. Њему је дата и такозвана команда „дан за дан“ или „из дана у дан“, која се односи на свакодневне обавезе припадника мисије. Одговорност шефа мисије је изражена и у области контроле дисциплине, док су евентуалне дисциплинске мере остављене у надлежности националних власти. Република Србија обезбеђује обавештавање о стању дисциплине у свом контингенту формирањем посебног сектора за везу (*National Contingent Point of Contact* ('NPC')). Шеф мисије такође има право да државним властима Србије укаже на непоштовање правила и процедура од стране њеног људства. Република Србија обавезала се уговором да сноси све трошкове сопственог учешћа, У случају да припадник њених снага буде повређен или убијен, сама држава мора да сноси све трошкове који прате

овај сегмент. Сви трошкови у вези учешћа ће бити распоређивани у складу са пропорционалним учешћем Србије у операцији, у уговору је наведено неколико модела по којима ће се израчунавати висина финансијске обавезе Србије према мисији. Примениће се наводно онај модел који је најповољнији по Србију. Србија не сноси никакве трошкове везане за људство других чланица мисије, па самим тим ни оних које су и чланице ЕУ. Финансијски аранжман се уређује посебним споразумом између Шефа мисије и надлежне административне службе из Србије. Секција III се односи на учешће Српских снага у војним мисијама. Што се тиче ланца командовања ствари стоје исто као и у цивилним мисијама, с тим што се наводи да Високи војни представник, кога именује Србија, представља Српски контингент у војној мисији и да је он дужан да сарађује са Командантом снага ЕУ о свим питањима везаним за мисију. Он је такође одговоран за стање дисциплине у Српском контингенту. Такође и овде је дефинисан финансијски део овакве једне мисије, али се не разликује од оног у оквиру цивилних мисија. Последњи одељак односи се на завршне одредбе и њим је утврђен аранжман имплементације. Наиме сви технички детаљи у вези са усвајањем су на Високом представнику за спољну политику и безбедности и властима Републике Србије. Уколико једна од страна не испуни обавезе наведене овим уговором, друга страна може да га раскине адекватним обавештењем у року од месец дана. Спорови у вези са тумачењем или применом Споразума биће решавани дипломатским путем између страна уговорница.

IV) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

Овај Споразум ступа на снагу првог дана првог месеца који следи након што стране обавесте једна другу да су окончале интерну процедуру неопходну за усвајање овог Споразума. До окончања ових процедура Уговор се привремено примењује од дана потписивања, а то је 08. јун 2011. године. Уговор може бити измењен на основу писменог споразума између страна. Овај Уговор може да откаже било која од уговорница, путем писменог обавештења о отказу који доставља другој страни. Отказивање ступа на снагу шест месеци након пријема нотификације од друге стране да је примила писмено обавештење о отказу.

V) ИЗВОРИ

- “Agreement between the European Union and the Republic of Serbia establishing a framework for the participation of the Republic of Serbia in

- European Union crisis management operations”, *Official Journal of the European Union*, L 163/2, 23.6.2011.
- *Стратегија одбране Републике Србије*, Министарство одбране Републике Србије, Београд. 2009.
 - *Бела књига одбране Републике Србије*, Министарство одбране Републике Србије, Београд, 2010.
 - Јончић, Владан, „Србија и нови правци развоја система безбедности у Европи“, Зборник, *Хармонизација законодавства Републике Србије са правом Европске уније*, Институт за међународну политику и привреду и Hans Zeidel Fondation, Београд, 2010.
 - Ејдус, Филип, Савковић, Марко, Драгојловић, Наташа, „Ка борбеној групи Западни балкан Визија одбрамбене интеграције Србије у ЕУ 2010–2020“, Центар за цивилно-војне односе, Београд, 2010.
 - Helsinki Headline Goal 2003 доступно на Интернету: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Helsinki%20Headline%20Goal.pdf> приступљено 20.10.2011.
 - Headline Goal 2010, доступно на Интернету: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/2010%20Headline%20Goal.pdf> приступљено 20.10.2011.
 - “Council Decision 2001/264/EC”, *Official Journal of the European Union*, L 101, 11.4.2001.
 - „Декларације из Сен Малоа”. Интернет: <http://www.atlanticcommunity.org/Saint-Malo%20Declaration%20Text.html>, приступљено 20.10.2011.
 - „Безбедна Европа у бољем свету: Европска стратегија безбедности”, ИСАЦ Фонд, Београд 2006. Доступно на Интернету: <http://www.isac-fund.org/download/Evropska%20strategija%20bezbednosti.pdf>, приступљено 18.10.2011.
 - “Petersberg Declaration, Western European Union Council of Ministers”, Bonn, 19 June 1992. Доступно на Интернету: <http://www.weu.int/documents/920619peten.pdf>, приступљено 18.10.2011.

VI) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

У Белој књизи одбране Републике Србије, која је уз Стратегију одбране документ на коме се темељи систем одбране Републике Србије, наведено је да је Србија као чланица Уједињених нација, привржена систему колективне безбедности, да је спремна да допринесе безбедности како на

својој територији тако и да учествује у мисијама ван својих граница у међународном окружењу, а у циљу успостављања и очувања мира.¹² Такође, доношењем Закона о ванредним ситуацијама, децембра 2009. године, Србија је обезбедила правне основе да формира своје капацитете за деловање у ванредним ситуацијама свих врста, и ушла је у круг оних држава које су спремне да веома брзо реагују у овим ситуацијама. Како је један од главних спољнополитичких циљева Србије чланство у ЕУ, не улазећи у оправданост ових циљева, треба напоменути да је добар пут за постизање тог циља остваривање сарадње у мисијама за управљање кризама које предузима ЕУ. То је посебно значајно данас када је дошло до формирања Регионалног хуманитарног центра за реаговање у ванредним ситуацијама са седиштем у Нишу. Наиме, Центар је формиран на основу споразума између Републике Србије и Руске Федерације. Ово отвара могућност да се капацитети центра користе и за евентуалне ванредне ситуације у државама чланицама ЕУ, што Србију доводи у повољан положај у односу према ЕУ, нарочито у моменту отпочињања преговора за чланство у ЕУ. Такође, учествовање у оваквим мисијама даје могућност Србији да прикупља искустава у овим мисијама, али и да у перспективи размишља о отварању тренинг центара за припаднике сектора безбедности других држава учесница мисија. Србија је погодна за овакве тренинг кампање јер је на својој територији имала довољан број ванредних ситуација, али и присуство сличних међународних мисија. Одавде видимо да Србија располаже довољним искуствима и са стране државе на чијој територији су спровођене мисије, али и искуства у учествовању у мисијама различитог карактера. Припадници Војске Србије и данас учествују у неколико мировних мисија под окриљем УН, тако да већ располажу неким знањима и искуствима из тих мисија.

¹² Бела књига одбране Републике Србије, Министарство одбране Републике Србије, Београд, 2010.